

## SPORT IN RUHLEBEN: 'N TOONBEELD VAN OORLEWING IN KRYGSGEVANGESKAP

Floris J.G. VAN DER MERWE

Departement Sportwetenskap, Universiteit Stellenbosch, Stellenbosch, Republiek van Suid-Afrika

### ABSTRACT

*Imprisonment occurred on an unprecedented scale during the First World War. The Ruhleben camp, with its more than 4000 British prisoners, is an excellent example of how sport served as a lifebuoy for their barbed-wire syndrome. From September 1915 the prisoners of war started establishing a self-governing community that later functioned like a little piece of England. Playing organised games or sport took root instinctively. Initially only soccer was played and was by far the most popular sport, as rugby was prohibited yet did make an appearance later. The main driving force behind it was the South African, Lt. J. Moresby-White. When it became too hot to play soccer, the prisoners of war played cricket and later also tennis. With 10 professional golfers in the camp, this sport was also popular. Other popular sports and games included athletics, hockey, boxing, physical drill, board games and gambling. One of the redeeming features of life in the Ruhleben camp was the well-organised nature of the prisoners' sport. The camp became a world in itself – for many the world. The fact that most of the people described captivity as a stimulating experience and that relatively few were affected negatively by it, can be attributed to the social climate in the camp.*

**Key words:** First World War; Sport; Military; Prisoners of war; Ruhleben; Germany.

### INLEIDING

Die Eerste Wêreldoorlog was die uitvloeisel van ou magstryde wat net deur 'n oorlog opgelos kon word. Dit het dan inderdaad gevolg op die sluipmoord van aartshertog Franz Ferdinand in Sarajevo op 28 Junie 1914. Brittanje se toetrede tot die oorlog op 4 Augustus het gekom toe Duitsland vrye toegang deur België geëis het. Almal het gedink die oorlog sou gou verby wees (Orpen, 1970:74,75; Birley, 1986:288-310), maar dit sou vier jaar en 328 dae duur – van 1 Augustus 1914 tot 28 Junie 1919 (demobilisasie ingesluit) (Walsh, 1975:169). Suid-Afrika sou tydens die Eerste Wêreldoorlog ongeveer 20% van sy manlike bevolking aan die verskillende fronte ontplooi (Buchan, 1920:260,261), en uit die aard van die saak het talle van hulle in krygsgevangenekampe beland.

Gevangenskap tydens dié oorlog het aan beide kante 'n ongekende skaal aangeneem. Dit word op 8.5 miljoen soldate geskat. Dit kan bereken word op een uit elke nege mans in uniform. Die meeste is aan die oostelike front gevangene geneem. In Duitsland alleen was 2.4 miljoen Geallieerde soldate al teen Oktober 1918 krygsgevangene geneem (Jones, 2008:20). Suid-

Afrikaners is in een of ander stadium in minstens 24 van die ongeveer 174 kampe in Duitsland aangehou (SANMMH, n.d.).

### **RUHLEBEN-KAMP**

Op 6 en 7 November 1914 is mense oral in Duitsland gearresteer en teen die einde van daardie maand is amper alle Britse burgers tussen die ouderdomme van 17 en 55 wat hulle in Duitsland bevind het, in die Ruhleben-kamp geïnterneer (Ellison, 1918:31). Ruhleben was ongeveer 10km buite Berlyn. Dié siviele kamp vir hoofsaaklik Britse geïnterneerdes is op 'n perderenbaan ingerig. Altesame 4 500 (sic) Britte is in 'n stadium hier in stalle en solders aangehou (SANMMH, n.d.:10).

Die Ruhleben-kamp is 'n uitstekende voorbeeld van hoe sport as reddingsboei vir die Eerste Wêreldoorlog-krygsgevangenes se oorlogsverdriet (oftewel doringdraad sindroom) gedien het. Die kampinwoners het uit al die vlakke van die samelewing gekom. Hulle was maar net op die verkeerde tyd op die verkeerde plek. Baie was sakelui wat deur die oorlogsverklaring in Duitsland betrap is; ander was studente en dosente/onderwysers; daar was ook blote vakansiegangers; professionele gholfspelers en perdejokkies; vakmanne in fabrieke wat die Duitsers die fynere kunsies van die Britse masjinerie kom leer het; en 'n groot aantal skeepsbemanning (Smith, 2004:68,70).

Toegang tot die perderenbaan was aanvanklik streng verbode. Die inwoners kon net in die oop areas rondom die stalle (kasernes) wandel en oefen. Hierdie areas was kaal met los en selfs sanderige grond wat gou in die reënseisoen in 'n modderpoel verander het. Daar was geen oppervlakdreinering nie en die laat herfs van 1914 was 'n uiters reënigerige tydperk (Powell & Gribble, 1919:1-4).



**Andries Venter** (Cohen, 1917:114)

So vêr vasgestel kon word, was die Suid-Afrikaners in die kamp mense soos Johannes Smuts, Frederick Karl Schmidt, Andries Venter, J. Moresby-White en waarskynlik ander. Andries Venter het baie aandag getrek. Met 'n lengte van 6 voet 7½ duim (2.02m) (The Ruhleben story) was dit nie moeilik nie. Bronne verskil oor sy werklike lengte. Volgens die Sir John Masterman-versameling was hy 7 voet 6 duim (Harvard University Library) (2.286m) lank en volgens die webblad vir reuse was hy 7 voet 2 duim (2.184m) (The tallest man.com). Bronne verskil ook oor waar hy gevange geneem is. Die *Times* (1918:6) sê dit was in Dresden waar hy as “public entertainer” gewerk het en die Masterman-versameling sê dit was by die sirkus in Berlyn. Sy bynaam in die kamp was “Castle” en daar moes spesiaal vir hom 'n bed in die “Tea-house” gebou word om op te slaap (Harvard University Library). Die ander geïnterneerdes was altyd jaloers op hom omdat hy die beste uitsig langs die voetbalveld gehad het (Cohen, 1917:116). Die Duitse media het blykbaar gereeld foto's van hom gepubliseer en hy het ook in 'n Duitse stilrolprent opgetree, aangetrek soos 'n Amerikaanse Rooihuid. Hierdie rolprent is in die somer van 1915 geskiet en heel eerste op 21 Augustus 1915 in die kamp vertoon met die opening van hulle nuwe bioskoop (Harvard University Library). Nog 'n Suid-Afrikaner, lt. J. Moresby-White, was met vakansie in Duitsland toe die oorlog uitgebreek het. Tydens sy tweejaaraanhouding hier was hy die president van die Ruhleben Rugby Union (*Diocesan College Magazine*, 1919:35).

In September 1915 is 150 van die Duitse wagte onttrek en het die 4 000 geïnterneerdes 'n selfregerende gemeenskap begin vorm. Van toe af het Ruhleben soos 'n stukkie Engeland of klein Britse kolonie gefunksioneer (Ruhleben prisoner of war camp). Die speel van georganiseerde spele/sport was so deel van die Britse tradisie dat dit instinktief in Ruhleben posgevat het. Binne 24 uur ná hulle aankoms is 'n bal geïmproviseer en het hulle daarmee gespeel. Duitse besware, sneeu en modder het in die winter 'n einde aan dié aktiwiteite gemaak, maar vanaf Maart 1915, toe die speelveld per kontrak gehuur is, het sport toegeneem (Ketchum, 1965:192).

Die kampelewe het die inwoners verskillend geaffekteer. Volgens Ellison (1918:39,40) was die eerste winter uiters beproewend vir almal. Volgens hom was dit die jonger geslag wat die uitwerking die minste gevoel het, want hulle het aan sport deelgeneem en so warm en fiks gebly. Daar was verskeie mense onder hulle, soos Steve Bloomer, Fred Pentland, Fred Spiksley en Samuel Wolstenholme, wat vir Engeland internasionale sokker gespeel het, John Cameron (vir Skotland), Edwin Dutton (vir Duitsland) en John Brearly ('n voormalige Everton- en Tottenham Hotspur-speler) (Ruhleben prisoner of war camp). Daarbenewens was daar ook 'n groot aantal uitstekende amateurspelers. Voetbal (sokker) het 'n baie gewilde spel geword en afleiding verskaf aan nie net die spelers nie, maar ook aan die groot aantal toekouers. Kort voor lank het kasernes spanne saamgestel en het 'n liga daaruit voortgespruit. Ander geïnterneerdes het vaardighede aangeleer soos tale, leerwerk, boekbindery, matte weef, ens. (hulle het selfs gepraat van die “Ruhleben University”), maar baie het ook niks gedoen nie.

Henry Charles Mahoney som die vroeë kampelewe soos volg op: “During the closing weeks of the year 1914 life at Ruhleben was intensely drab and dreary. There was nothing with which we could while away the many hours of enforced leisure” (Mahoney, 1918:127); “Killing time in those days constituted the most depressing feature of our existence” en “After breakfast, there being nothing else to do, we either lounged around ... in an heroic effort to

kill time” (Mahoney, 1918:22) en die middag het baie soos die oggende verloop. Dit was onmoontlik om aan flinke staptogte deel te neem omdat daar te veel mense in ’n klein ruimte ingehok was en ook omdat die grond tot ’n see van modder vertrap is. Sommige het moeg geraak van die niksdoen en besluit om speletjies te speel, maar hulle het geen toerusting gehad nie. Vasberade om afleiding te skep, het hulle ’n paar stukke ou lap en tou in die hande gekry en ’n primitiewe lap bal daarvan gemaak. Hiermee het hulle soos skoolseuns “rounders” gespeel. Dit was die eerste afleiding in die kamp en ’n groot sukses. Dit het toenemend gewild geraak toe ’n gevangene ’n rubberbal uit Berlyn bekom het. Dit was eers later dat hulle in staat was om hul begeerte om ’n voetbal rond te skop, kon uitleef. Hulle het wel die roetine van “rounders” afgewissel deur die lap bal rond te skop. Op hierdie manier het hulle die middag tot 17:00 verwyd (Mahoney, 1918:22,23).

Hul harde leefwyse is vererger deur uiters gure weer in hul eerste winter, wat gesorg het vir ’n epidemie van verkoues, griep en rumatiek. Toe die militêre medikus, dr. Geiger (Cohen, 1917:75; Powell & Gribble, 1919:148), elke oggend die vol gange buite sy spreekkamer sien, het hy besluit dat die inwoners ontspanning nodig gehad het. Die enigste oefening wat die meeste geïnterneerdes op daardie tydskop gekry het, benewens wandel op die paradegronde, was om toeskouers te wees by ’n “rounders”-wedstryd in die ruimte tussen kasernes 2 en 11. Daarvoor het hulle boonop net koue voete gekry.

Die ontspanning wat deur die dokter voorgeskryf is, het stap om die renbaan (wat tot op daardie tydskop nog taboe was vir die gevangenes) behels. In plaas daarvan dat dit vir soggens geskeduleer is (wanneer hulle koud was en graag met oefening hitte wou opbou), moes hulle om 14:00 stap (voor hulle nog hul middagete kon verteer). Hierdie wandelings was verpligtend en ’n gevangene kon net vrygestel word met ’n doktersbrief. Daar was wel ’n aantal luiers wat weggekrui het. Die wandeling het drie rondtes rondom die buitenste renbaan behels – ’n totale afstand van drie myl (4.8km) (Cohen, 1917:75,76). Wim Hopford is op 16 November 1914 na Ruhleben en hy bevestig dit met: “Walk, walk, walk was the order of the day, there was no other means of keeping warm” (Hopford, 1919:96).

Volgens een van die inwoners, Israel Cohen, was die sportiewe instink van die Britse gevangenes só sterk dat hulle binne ’n week in Ruhleben ’n aantal voetbalklubs gestig het. Almal met bekende name soos Tottenham Hotspurs, Manchester Rangers, Bolton Wanderers en Newcastle United. Net een voetbal was beskikbaar, maar dit het geen afbreuk aan hulle geesdrif en groeiende belangstelling gedoen nie. Wedstryde is weke vooruit beplan. In daardie stadium was die speelveld ’n groot oop ruimte binne die kampong. Die doelpale is met klippe en opgehoopde baadjies aangedui (Cohen, 1917:132). Hierdie geesdrif is nie lank daarna nie deur die Duitse kampowerhede gedemp. Die rede wat hulle aangevoer het, was dat die stalvensters beskadig kon word (*Ruhleben Camp News*, 1915:5).

Vanaf 15 Junie 1915 was daar spesiale kasernes vir seuns van 18 jaar en jonger (*The Ruhleben Camp Magazine*, 1916a:38). Dié jongelinge het tydens die eerste winter hulle eie buitemuurse speletjie opgemaak. Dit het behels dat twee geblinddoekte spelers mekaar met lappe probeer raakslaan het – tot groot vermaak van die omstanders. Hulle het dit meestal saans gespeel (Cohen, 1917:133). Mahoney (1918:127) verwys daarna as “tag”. Daar was ook spele soos “prisoner’s base”, “tip-cat” en “high-cockalorum” (Powell & Gribble, 1919:148).

Soos alreeds genoem was ruimte aanvanklik die grootste probleem. Benewens die wandel area voor die pawiljoen was net die smal oop ruimtes tussen die geboue beskikbaar vir ontspanning (Mahoney, 1918:127). Hiervan was 'n area van 60 x 30 tree die grootste (Powell & Gribble, 1919:148). Hierdie area is verklein toe die owerhede nog twee kasernes daarop gebou het. Dit was die rede waarom georganiseerde sport in die kamp eintlik eers na die einde van Maart 1915 posgevat het toe die helfte van die binnesterrenbaan vir die kampinwoners se gebruik beskikbaar gestel is. Hierdie half ovale terrein het 'n area van 200 tree by 150 tree beslaan (SADF Archive, 1915:3; Ketchum, 1965:156).

Die geïnterneerdes het hulle so goed gedra dat die keiser se regterhand, genl. Von Kessel, tydens sy inspeksie op 20 Maart 1915 die toegewing gemaak het dat hulle die genoemde deel van die renbaan vir ontspanning kon gebruik. Dit was in reaksie op sy vraag of hulle enige klagtes of versoeke gehad het, waarop die behoefte aan 'n ontspanningsterrein toe geopper is. Na baie onderhandeling is daar op die ou end toegegee en kon die geïnterneerdes slegs die helfte van die renbaan gebruik. Die verskoning was dat hulle gejuig en geskreu die werkers in die militêre administratiewe kantore sou steur. Die kampinwoners moes eger huur aan die eienaars betaal. Daar is op £40 vir 'n tydperk van ses maande besluit, wat verleng kon word. Op daardie tydstip het hulle nog gedink dat die kamp nie so lank gebruik sou word nie of dat die oorlog vroeg sou eindig (Powell & Gribble, 1919:149,150).

Hierdie vergunning, tesame met die koms van voedselpakkies uit Brittanje, het 'n dramatiese omwenteling in die lewens van die geïnterneerdes in Ruhleben meegebring (Ketchum, 1965:93). Hierna is 'n ontspanningskomitee in die lewe geroep (Powell & Gribble, 1919:150). Allerlei sportsoorte is op hierdie terrein beoefen, danksy The Ruhleben Football Association, Cricket Association, Rugby Football Club, Lawn Tennis Association, Hockey Club, Boxing Club en Golf Club (Ketchum, 1965:194). Tydens sulke sportsessies het baie gevangenes ook nog buite om die toegekende area gewandel (Cohen, 1917:133).

## Sokker

As deel van die feesviering oor bogenoemde toegewing is 'n sokkerwedstryd gereël. Die twee spanne is onderskeidelik deur Bloomer en Pentland aangevoer en die kampkommandant, Baron von Taube, het die afskop in volle uniform en met die ewige sigaar in die mond behartig (Mahoney, 1918:134; Powell & Gribble, 1919:150).

'n Komitee, The Ruhleben Football Association (*In Ruhleben Camp*, 1915e:9), is vir die sokkerspelers gestig en het bestaan uit verteenwoordigers van die verskillende kasernes. John Cameron, die voormalige bestuurder van Tottenham Hotspur, het as sekretaris opgetree en Fred Pentland as voorsitter (*In Ruhleben Camp*, 1915a:8; Ruhleben prisoner of war camp). Hulle taak was om die twee velde uit te meet, doelpale te bou, wedstryde te reël en die finansies te bestuur – die huurgeld was byvoorbeeld £50 (sic). Later is ander komitees vir die ander sportsoorte in die lewe geroep. Verteenwoordigers van hierdie onderskeie komitees het die sportbeheerkomitee uitgemaak, wat die vorige ontspanningskomitee vervang het (Cohen, 1917:133,134; Mahoney & Talbot, 1917:293). Die nuwe beheerkomitee het bestaan uit G. Fisher (voorsitter), J. Swift (onder-voorsitter), R. Revill (sekretaris), G. Dix en dr. Jephson (liggaamsoefeninge), J. O'Hara Murray (tennis), F.B. Pentland (sokker), [J.] Moresby-White

(rugby), T. Sullivan (atletiek) (Powell & Gribble, 1919:150) en J.C. Masterman (krieket & hokkie) (*In Ruhleben Camp*, 1915e:38).

Van al die genoemde sportsoorte was sokker die gewildste (Cohen, 1917:134; Powell & Gribble, 1919:157). Lidmaatskap was oop vir almal wat wou saamspeel en spoedig kon elke kaserne 'n knap span in die veld stoot (Mahoney, 1918:135). Baie van sokker se gewildheid moet toegeskryf word aan die teenwoordigheid en insette van die twee reeds genoemde internasionale spelers, by name die 41-jarige Steve Bloomer en Fred Pentland. Hulle was juis besig om die Duitse jeug sokker te leer toe die oorlog uitbreek het (Cohen, 1917:133,134; *In Ruhleben Camp*, 1915f:19). Dit was hulle wat vriende tuis om 'n bal gevra het en met die koms daarvan was die kamp oorstelp van vreugde. Skielik het die kampelewe 'n heel ander dimensie aangeneem en het moraal die hoogte ingeskiet (Mahoney, 1918:133).

Dit is insiggewend dat die kampele self die spanne gekies het. Meer as 1 600 kampinwoners (amper die helfte van die kamp) het as keurders opgetree (*In Ruhleben Camp*, 1915e:8). Twee ligas is gevorm en hulle het tot 8 Mei 1915 gereeld gespeel. Die eerste en tweede liga is uit die eerste en tweede spanne uit 14 kasernes saamgestel (*In Ruhleben Camp*, 1915a:9). Elkeen het sy eie unieke kleure gedra (Cohen, 1917:134). Hierdie standaarduitrustings in kenmerkende kasernekleure is uit Brittanje bekom. Niks minder as agt liga wedstryde is per dag geskeduleer en die kampinwoners het dit goed ondersteun (Ketchum, 1965:11, 227).

Benewens bogenoemde sokkerligas, was daar ook 'n kompetisie wat hulle die "Cup Competition" genoem het. Dit het 14 inskrywings gelok, maar daar was nie regtig 'n beker op die spel nie. Hulle het net gedink dat dit beter as 'n uitkloptoernooi sou klink. Daar is volgens dieselfde reëls as dié van die Engelse Beker-kompetisie gespeel (Cohen, 1917:134,135; *The Ruhleben Camp Magazine*, 1917:56). Samuel Wolstenholme, kaptein van die seëvierende kaserne 9, het gesê hy weet nie wat hulle sonder hul sokker sou gedoen het nie (*In Ruhleben Camp*, 1915f:18).

## Rugby

Aan die begin is net sokker gespeel. Rugby is aanvanklik verbied omdat dit blykbaar te robuus was en "not at all a nice game" (*In Ruhleben Camp*, 1915a:12), maar het tog later sy verskyning gemaak. Dit was blykbaar 'n belewenis om die geïnterneerdes wat nog nooit die spel gesien het nie, se kommentaar te hoor (Cohen, 1917:134). Die rugbyklubs het name gehad soos Barbarians (kaserne 10), Blackheath (kaserne 8), Wasps (kasernes 5 en 11), Harlequins (kaserne 3 en die houtkasernes), United Services (kasernes 4 en 9), en Nomads (kasernes 2 en 7) (*In Ruhleben Camp*, 1915e:32; Cohen, 1917:134). Hulle het sedert 5 April 1915 gereeld gespeel totdat die warm weer aangebreek het (Ketchum, 1965:193). Hulle kon 'n ou sokkerveld van die sokkervereniging bekom wat groter was as 'n standaard sokkerveld. Daar was geleentheid vir vier oefenwedstryde per week. Dit het vir diegene wat nie in die senior spanne gespeel het nie, ook 'n speel kans gebied (*In Ruhleben Camp*, 1915e:32).

Die voorstel van Alfred Mills dat die kampinwoners die spanne moes kies, was 'n groot sukses. In daardie week van voorbereiding kon alle spelers goed deurgekyk word en is die spanne deur die kampkoerant bekend gemaak (*In Ruhleben Camp*, 1915e:9,10). Ten spyte daarvan dat die eerste seisoen 'n korte was, was dit 'n groot sukses en is dit met 'n reeks

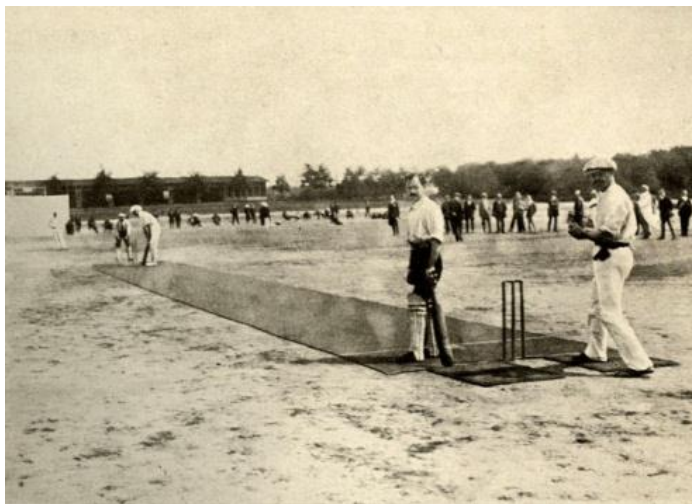
“internasionale” wedstryde tussen Engeland, Ierland, Wallis en ’n gekombineerde span van Skotte en koloniale spelers afgesluit. Die Suid-Afrikaner, Moresby-White, was die kaptein van laasgenoemde.

“The Scots-Colonial side, although beaten by Wales, was in my opinion much the best team and produced some very brilliant players, of which of course Moresby-White was first. His captaincy did much to make the team what it was, and the play in the match versus England reached a very high standard.”  
(*In Ruhleben Camp*, 1915b:22).

Die sukses van dié eerste rugbyseisoen in Ruhleben was aan twee spelers, J. Moresby-White en S.H. Gudgeon, te danke. As dit nie vir hulle was nie, sou rugby waarskynlik nooit in die kamp gespeel gewees het nie (*In Ruhleben Camp*, 1915b:22).

### Krieket

Sokker was die gunstelingsport totdat die weer te warm geraak het. Dan het die krieketseisoen begin. Met die verkryging van kolwe, balle en paaltjies uit Duitsland en Brittanje, is almal in die kamp genooi om vir ’n siksens lid van die klub te word. Soos met sokker is hier ook interkaserne wedstryde (ligas) gereël wat tot die einde van September geduur het (voordat die sokkerliga weer ’n aanvang geneem het). Om die veld nie die hele dag te beset nie, is dié wedstryde slegs in die middag gespeel. Dit het drie ure soggens gelaat vir ander aktiwiteite, sowel as netoefeninge vir die krieketspelers (Mahoney, 1918:147; Ketchum, 1965:193). Dié nette is vroeg in Junie 1915 opgerig (*In Ruhleben Camp*, 1915a:4). Daar is in twee afdelings gespeel en twee kolfblaaië, met matte, was tot hul beskikking (Cohen, 1917:135). Geen spykerskoene is op die kolfblaaië of in die nette toegelaat nie (*In Ruhleben Camp*, 1915c:15).



### Krieket in Ruhleben

Let op die mat as kolfblad (Cohen, 1917:134).

Die krieketspelers het groot moeite gedoen om in flanelbroeke te speel, terwyl die skeidsregters die tradisionele lang witjas gedra en amptelike Britse telboeke gebruik het. Dit,

tesame met die raserige prosessie van sekere kasernes na die speelveld, begelei deur hul gelukbringer, en die plegtige applous vir elke span aan die einde van 'n wedstryd, het die kamp sport so 'eg' gemaak dat die deelnemers hul nuwe rolle met oortuiging kon vervul (Ketchum, 1965:227).

### Tennis

Tennis was 'n ietwat latere toevoeging tot Ruhleben-sport (*In Ruhleben Camp*, 1915d:20). 'n Gedeelte van die asbaan is vir die speel hiervan opsy gesit en hiervoor moes die klub £50 betaal (Mahoney & Talbot, 1917:293). Die eerste baan is op 16 Julie 1915 voltooi (*In Ruhleben Camp*, 1915d:20). Altesame drie bane was uitgelê, maar dit was nie genoeg nie en nog vier het spoedig gevolg. Dit het die kampinwoners sewe bane gegee (Mahoney, 1918:139) wat nie vir 10 minute op 'n slag onbenut was nie (*In Ruhleben Camp*, 1915d:20). In die 1916-seisoen is dit selfs na nege vermeerder (*The Ruhleben Camp Magazine*, 1916b:42). Die nete en ander toerusting is van 'n Duitse firma gehuur. Tog was die spel nie almal se gunsteling nie. Dit is deur baie beskou as die spel vir die "elite" van die kamp. Ander het dit weer as te dooierig of te feministies beskou. Daarbenewens was die spel te eksklusief en was die ledigheid een ghienie vir die seisoen, wat dit buite die bereik van baie gevangenes geplaas het (Manoney, 1918:139).

Dié bane op die perderenbaan is deur nette geskei. Omdat dit onmoontlik was om die bane noord-suid uit te lê, moes die spelers die ongerief van son in die oë sowel as die effense helling van die baan verduur (*In Ruhleben Camp*, 1915d:20; Cohen, 1917:137). Die bane was nietemin so gewild dat daar byna nooit een leeggestaan het nie (Cohen, 1917:138; Ketchum, 1965:193). Die Suid-Afrikaner, Moresby-White, was een van die geesdriftigste spelers (*In Ruhleben Camp*, 1915d:20-21). Die junior Duitse offisiere was heel beïndruk met dié spel en het die spelers soms toegelaat om voort te speel al het die klok gelui wat die ontruiming van die veld aangedui het (Powell & Gribble, 1919:163). Al nadeel van dié sport was dat diegene wat nie oor die nodige finansies beskik het om die duur lidmaatskap te betaal en raket, bal en skoene te koop nie, daarvan uitgesluit was (Cohen, 1917:138).

### Gholf

Die meerderheid professionele gholfspelers wat in Duitsland by die sport betrokke was, was in die kamp (*Ruhleben Camp News*, 1915:5; Ruhleben prisoner of war camp). Professor Bywater se beskrywing van "pushing balls into little holes with implements ill adapted to the purpose" (Powell & Gribble, 1919:164), het nog meer betrekking op Ruhleben, want van die professionele gholfspelers het hul eie stokke gemaak. Gholfballe kon hulle darem uit Engeland bekom. Ná die gholfspelers menige ruite in die kamp stukkend geslaan het, het hulle ook op 'n deel van die veld aanspraak gemaak (Powell & Gribble, 1919:163). Gholf is later, nadat die toegewing gemaak is, op die verste punt van die renbaan gespeel. Omdat die veld hoofsaaklik deur die voetbal- en krieketspelers beset is, moes die gholfspelers binne sekere perke bly. Nou en dan is die hele veld vir 'n paar dae vir hul gebruik gereserveer en kon hulle 'n kampioenskapstoernooi organiseer. So 'n toernooi het byvoorbeeld op Sondag 12 September 1915 begin en drie dae geduur, met 12 gate wat per dag gespeel is (*In Ruhleben Camp*, 1915a:24; *In Ruhleben Camp*, 1915e:17; Cohen, 1917:139).



Op 27 April 1915 het die spelers verlov gevra om vir 'n uur soggens (tussen 08:00 en 09:00) die terrein vir hulself te kon hê. Dit is so ooreengekom (Powell & Gribble, 1919:163,164). Ná hierdie uur was die veld vir al die ander geïnterneerdes se gebruik en mag die gholfspelers nie meer hul drywers gebruik het nie. Geen gevangene is aanvanklik toegelaat om lid van die gholfklub te word indien hy nie bevredigende bewys kon lewer dat hy 'n lid van 'n erkende gholfklub in sy tuisland was nie (Mahoney, 1918:139).

Hulle het sedert 30 April 1915 op 'n vyfgaatjiebaan met “criss-crossing fairways” gespeel (Ketchum, 1965:193). Die spel is natuurlik onder baie onkonvensionele toestande gespeel. Die spelers het meestal van kort houtjies en setwerk gebruik gemaak. Leë kondensmelkblikkies is in die grond begrawe om as putjies te dien (Mahoney, 1918:138). Op 'n baan van 250 by 100 tree en 'n oppervlak van meestal sand met hier en daar 'n paar polle gras en fynbos (heide), het dit nietemin vir groot pret gesorg (Powell & Gribble, 1919:164).

Beginners kon wel later baat vind by die lesse wat die professionele spelers aangebied het. Sommige van hierdie beginners het oor die bestek van vier jaar in uitstekende spelers ontwikkel. In een van die toernooie het twee skepskapteins wat voor die oorlog nooit aan 'n gholfstok geraak het nie, met die trofee weggestap (Powell & Gribble, 1919:164). In teenstelling met wat Mahoney geskryf het, noem Cohen dat baie kampinwoners inderdaad hul eerste lesse in die kamp ontvang het.

### **Atletiek**

Atletiek is ook nie afgeskeep nie. In die tydperk tussen die voetbalseisoen en die aanvang van die krieketseisoen is atletiek beoefen. Hierdie aktiwiteite het oor twee weke gestrek en op Ryksdag (Empire Day, 24 Mei 1915) geëindig. Die baan is sorgvuldig uitgemeet en die deelnemers het in kenmerkende kleure deelgeneem met prominente nommers op die bors en rug. Die afsitter het selfs 'n rewolwer gebruik (Cohen, 1917:137). 'n Sportkomitee is vir hierdie doel in die lewe groep en het tot een van die grootste en belangrikste komitees in die kamp gegroei (Mahoney, 1918:140,141).

Hierdie Ryksdag program van 1915 het uit die volgende nommers bestaan: “golf driving, drill class display, 100 yards open, two miles walking contest, 75 yards old age handicap, 75 yards open, 100 yards jockeys handicap, half-mile open, 220 yards open, quarter mile open, one mile open, 100 yards handicap, 120 yards hurdles open, three legged race open, running high jump, tug-of-war, relay race – one mile open” (*In Ruheleben Camp*, 1915a:18). Die uitslae het baie goed vergelyk met dié van voor die oorlog, veral as die omstandighede soos die terrein en die gebrek aan voorbereiding in ag geneem word. Onder die bespreking van die uitslae in die *In Ruheleben Camp*-koerantjie word daar komies na die gunsteling deelnemer in die gewigstoot, mnr. Alison, verwys. Hy was die tandarts en daar is bespiegel dat die trek van tande sy spiere geoefend gehou het. Die aand ná dié verrigtinge het Barones von Taube die prysoorhandiging behartig (Powell & Gribble, 1919:152,153). Ketchum (1965:193) vertel van 'n uitnodigingswedloop oor 100 tree wat in April 1915 soveel belangstelling gelok het dat een wedder nie in staat was om uit te betaal nie. 'n Interessante verskynsel is byvoorbeeld dat die atletiek program vroeg in 1916 die volgende springnommers bevat het: “running long jump, standing long jump, running high jump, standing high jump” (*The Ruheleben Daily News*, 1916a:n.p.).

In Augustus 1917 is die “Ruhleben Camp Sports” gehou. John Masterman se versameling toon foto’s van die eenmylwedren, 100-tree voorgee finaal, 75-tree veterane-resies se vierde uitdun, 75-tree veterane se semi-finaal, 120-tree voorgee finaal, driebeenresies finaal, veterane-resies finaal, halfmyl voorgee, en die 120-tree voorgee semi-finaal (Harvard University Library records: 220-222, 224-229).

### **Hokkie** (“Field hockey”)

Hokkie het op 25 April 1915 begin en is vir drie daaropvolgende seisoene gespeel (Ketchum, 1965:193). Weens die klimaat en fisiese toestande, moes die Ruhleben-hokkiespelers noodgedwonge energieke eerder as akkurate hokkie speel. Anders as in die geval van die ander spanspele is die speel van hokkie meer belemmer deur modder en poele water. Aan die positiewe kant het dit die veld vir vaardige en minder vaardige spelers gelyk gemaak (*The Ruhleben Camp Magazine*, 1916a:34).

### **Boks**

Omdat daar ’n aantal knap bokkers en boks entoesiaste in die kamp was, het die sport gou gewild geword die oomblik toe die nodige toerusting aangekom het (Mahoney, 1918:132). Daar was ’n boksklub, ‘Wonderland’ gedoop en deur “Cobbler” bestuur, wat gereeld vertonings gelewer het (Sladen, 1917:251). ‘Wonderland’ was tussen kasernes 4 en 8 geleë (*In Ruhleben Camp*, 1915c:30). Die meeste van die gevegte het uit drie rondes van een minuut elk bestaan (Cohen, 1917:139). Hierdie goed georganiseerde boksgewegte het deur die dag plaasgevind. Die oomblik toe ’n kryt opgerig is, het bokstoernooie een van Ruhleben-kamp se kenmerke geword (Mahoney, 1918:132). Die boksklub het lesse teen ’n lae prys aangebied en toegang by gevegte was een mark (*In Ruhleben Camp*, 1915c:31).

Volgens Henry Charles Mahoney het die Duitse kampowerhede hierdie aktiwiteit onder protes aanvaar “... the greatest resentment was manifested because we were fostering and developing the great British tradition – the fighting instinct” (Mahoney, 1918:133). Op 7 Augustus 1916 is die tweede “August Bank Holiday” in die kamp gevier. Vir die klub was dit “Boxing Day”. Na wat berig is, was die toernooi ’n groot sukses en baie toeskouers het die groot pawiljoen gevul om die gevegte te sien. Volgens die rubriekskrywer van die kampkoerant was dit die beste amateur gevegte wat hy nog aanskou het (*The Ruhleben Daily News*, 1916b:1). Alle dank vir hierdie inisiatief het aan Tom Sullivan gegaan. Hy het ook skerm- en stoeivertonings vir hierdie geleentheid gereël (*The Ruhleben Camp Magazine*, 1916c:1).

### **Liggaamsoefeninge** (“Physical drill”)

Onder die geïnterneerdes was daar heelwat akrobate en gimnaste. Een van die gevangenes is die Kat (“Cat”) gedoop. Uit Cohen (1917:137) blyk dit dat dié “Kat” ene G. Dix was. Hy het sedert sy aankoms elke dag getrou sy Sweedse stelsel van statiese liggaamsoefeninge uitgevoer. Sy toewyding en gesondheid het almal se bewondering afgedwing. Hy het derhalwe onderneem om die ander ook te onderrig. “The displays of his class constituted one of the most widely appreciated diversions of the community...” en sy groep het aangegroei tot 80 lede (Mahoney, 1918:130,131). Teen die middel van 1915 het meer as 100 lede elke oggend die “physical jerks” meegemaak (Ketchum, 1965:193).

## Bordspele

In die vroeë dae van die kamp is die inwoners slegs toegelaat om spele, soos skaak, tussen aandete en slaaptyd te speel (Smith, 2004:68). In hul soeke na afleiding het menige hul toevlug tot skaak geneem. Dit het meegebring dat 'n skaakepidemie in die kamp uitgebreek het (Cohen, 1917:77). 'n Skaakvereniging is gestig (*Ruhleben Camp News*, 1915:5) en so is menige vervelige aand verwyd (Cohen, 1917:77). Dit was natuurlik nadat hulle al een of twee kerse per kaserne ontvang het dat hulle die aand beter kon benut (Mahoney, 1918:146). Die beskikbaarstelling van die veld het ook die "Grand Stand Hall" ingesluit, maar teen huurgeld van £50. Dit was sedert die uitbreek van die oorlog in onbruik en die kampinwoners het dit toe in 'n teater omskep (Mahoney & Talbot, 1917:293). Hierdie saal onder die pawiljoen het in vredestryd as 'n verversingslokaal vir die renbaan besoekers gedien, maar was nou die middelpunt van die geïnterneerdes se lewens. Hulle het óf gesit en lees, óf gerook, óf mekaar vreemde tale geleer óf skaak of ander spele soos dambord gespeel (Cohen, 1917:77,78).

## Dobbel/weddenskappe/kaartspeel

'n Ander vorm van opwinding was weddenskappe. Dit het oor al die sosiale klasse gestrek. Daar is gewed oor die uitslag van 'n sportwedstryd, die koms van 'n vriend se pakkie, die val van die Dardanelle, of Verdun, of oor die duur van hul gevangenskap, selfs die duur van die oorlog. Alhoewel weddenskappe amptelik verbied was, is dit goed ondersteun. Daar was natuurlik ook die weddery met kaarte en party gevangenes het selfs klein roulette-tafels gebou (Cohen, 1917:192). Die verbod op weddenskappe is omseil deur in die skuiling van hulle private "horse-boxes" of onder beskerming van 'n wag dié aktiwiteite te beoefen. In 'n stadium is daar ernstig gedobbel (Mahoney, 1918:111,112). Met die koms van die eerste somer in die kamp, Junie 1915, is kaartspeel toegelaat, maar dobbel was steeds verbode. Dié verbod is, soos reeds genoem, gereeld oortree (Cohen, 1917:128).

## Ander sportaktiwiteite

In Januarie 1915 het die kampkoerant berig dat 'n liga vir "rounders" gestig is en dat wedstryde alreeds daaglik om 09:30 en 14:00 plaasgevind het. Die inwoners is gevra om weg te bly van die veld (speelterrein) en nie aan die bal te raak nie (*Ruhleben Camp News*, 1915:5). Vanaf 1916 het die Kanadese gevangenes ook nog Sondae bofbal geniet (Cohen, 1917:139; Ketchum, 1965:193).

**Lacrosse** en *la pelote* is ook in een hoek van die veld gespeel. Laasgenoemde was veral die Belge en Noord-Franse se gunsteling. "Bowling and horse-shoe pitching were unknown, but a form of skittles, played in the compound with sawn-off chair legs, was a pastime of the older seafarers" (Ketchum, 1965:193). **Skerm** het later sy opwagting gemaak (Ketchum, 1965:193). In John Masterman se versameling is 'n foto van die "Ruhleben School of Fencing" wat in Maart 1918 geneem is en waarop sewe mans met hulle florette verskyn. Op 'n ander foto uit dieselfde tydperk is twee mans besig om te skerm terwyl twee toekyk (Harvard University Library records: 254,255). Dit is die enigste bewyse wat die teenwoordigheid van skerm bevestig.

Verder was daar individue wat met handgewigte of Indiese knuppels geoefen het. Die sportkomitee het ook 'n brug vir die gimnaste verskaf. Ander tydverdruye was ringgooi ("quoits") en kroukie (Cohen, 1917:139).

## SAMEVATTING

Ten slotte kan gemeld word dat die standaard van sport in die kamp hoog was. Die voetbalspan het byvoorbeeld oor 'n aantal internasionale spelers beskik en sou in die Britse bekerliga kon speel sonder om skandes te maak. Heelwat van die krieketspelers het vir universiteite of graafskappe gespeel. Ook in die gholfe geleedere was daar talle professionele spelers (Powell & Gribble, 1919:151). Sladen sluit sy hoofstuk oor sport in Ruhleben af met "... there is no surer passport to being influential and respected in the Ruhleben Camp than proficiency in sports" (Sladen, 1917:252).

Die lewe in die onderskeie krygsgevangenekampe tydens die Eerste Wêreldoorlog het aansienlik verskil. In hierdie verband word verwys na die kampe in Oos- en Suidwes-Afrika teenoor dié in Duitsland. In Afrika was die kampe minder georganiseerd en het die klimaat ook beduidend verskil van dié in Europa. In die Europese kampe het die Britse kultuur ook 'n groter rol in die kampe gespeel as in Afrika. Die krygsgevangenes in Duitsland is ook baie langer in die kampe aangehou as wat die geval in Afrika was (omdat die oorlog daar langer geduur het).

In Duitsland het die betrokke kamp en sy owerheid 'n gevangene se lot bepaal. Behandeling was nie konsekwent en streng volgens die internasionale reg of selfs humanitêre beginsels nie (vergelyk Den Haagse Konvensie van 1899 en 1907). Die behandeling van Britse gevangenes was ook strawwer as dié van ander nasies. Met betrekking tot ontspanning/vermaak, is die krygsgevangenes in Duitsland wel een of ander vorm van ontspanning toegelaat (SAW Argief, 1915:2,31). Kampe soos Ruhleben en Holzminden het YMCA-ontspanningshutte gehad wat 'n groot rol in hierdie verband gespeel het (Proctor, 2010:228). Volgens Desson straf gevangenskap soos hierdie die persoon op drie maniere. Eerstens is daar die ontneming van vryheid – wat sielkundig 'n baie groot straf is. Dan is daar die verlies van liefde en teerheid en derdens die gedwonge ledigheid met sy dodelike onaktiwiteit. "When the prisoner first enters his cell, the most merciless of executioners enters behind him; his name is boredom" (Desson, 1917:90).

Die eentonigheid van die kampe lei tot verveling wat weer sielkundige letsels kan laat. Selfs in 'n kamp soos Ruhleben, waar baie afleiding was, kon dit gebeur. Hulle moes elke oggend om 06:30 opstaan en dan by die kraan toustaan om waswater te kry. Om 07:00 was dit tyd vir parade en dan toustaan by die ketelkamer vir warm water vir ontbyt, daarna toustaan vir 'n koerant, toustaan vir 'n pakkie of biblioteekboek of teaterkaartjie, dan 'n paar uur vir lees, studeer, sportdeelname of drentel voordat hulle weer moet toustaan vir middagete. Daarna saamdrom om die posbode, en dan toustaan by die kantien vir suiker, kaas of sardientjies, dan toustaan by die winkel vir sigarette, dan weer toustaan by die koerantstalletjie en vandaar weer na die ketelkamer vir warm water vir aandete. In die aand was dit 'n lesing of konsert of speel gevolg deur wandel om die aangewese roete totdat die klok vir parade lui. Slaaptyd was om 21:00. Daar is selde van hierdie patroon afgewyk (Cohen, 1917:190).

Wat Desson verswyg het, is die vernedering waaraan die krygsgevangenes in sommige kampe onderwerp is. Dit is gedokumenteer dat die Duitsers hul Britse gevangenes brutaal behandel het, veral aan die begin van die oorlog toe hulle nog gedink het dat oorwinning binne bereik was (Anon, 1916:420). Hier is van Britse bronne gebruik gemaak, daarom is vooroordeel nie uitgesluit nie.

Langdurige gevangenskap het nie op almal dieselfde uitwerking gehad nie. Die mate waarin die omstandighede 'n krygsgevangene sou beïnvloed, het afgehang van sy intellektuele vermoë, sy morele karakter en sy persoonlike omstandighede. Afgesien van die verlies van vryheid, was daar ander bedreigings soos die afsondering van die buitewêreld, die beperking en sensor van private korrespondensie, die konstante kommer oor die onsekere toekoms, die daaglikse eentonige lewe en verveeldheid (soos reeds genoem), die getroudes se kommer oor hul vrouens en kinders tuis en diegene wat aangesny was van hulle besighede of professies waarvan hulle geldelik afhanklik was. Dit sou van elkeen se persoonlike karakter afhang of hierdie faktore hom sou onderkry of nie (Cohen, 1917:189). Cohen sou hier nog hulle gebrekkige dieet, swak higiëne en mediese versorging ook kon byvoeg.

Aan die begin van hul gevangenskap het die soldate nog hul aandag gevestig op voedsel, hul fisieke toestand en die moontlikheid van vrylating. Na 'n paar maande het 'n paradigmatuif plaasgevind. Die kamp aktiwiteite het toe opgehou om eenvoudige tydverdrywe te wees en vir baie het dit absorberende en gewaardeerde aktiwiteite geword (Ketchum, 1965:213). Een van die verlossende eienskappe van byvoorbeeld die lewe in die Ruheleben-kamp, was die goed georganiseerde karakter van die krysgevangenes se sport. Vir die oningelike mag dit lyk asof hulle 'n vreeslik aangename tyd gehad het, maar dié aktiwiteite was eerder 'n noodsaaklikheid as 'n luukse (Cohen, 1917:132). Hulle het besef dat ten einde te oorleef hulle die kamp (in hierdie geval Ruheleben) so na as moontlik volgens hul eie Britse tradisies moes bestuur. Hulle moes dus 'n stukkie tuiste reg in die hart van die vyand skep. Alles het van hulself afgehang (Mahoney, 1918:80,106).

Diegene wat hul heelyd verknies het oor hul hopelose situasie sou emosionele siekte toestande ervaar, in teenstelling met dié wat by die kamp organisasie betrokke geraak het. Orde in die kampe was nodig om moontlike chaotiese situasies te ontloot. So byvoorbeeld sou Ruheleben se 4 000 inwoners nie sinvolle benutting van die veld en die gevolglike geestelike waarde gehad het as dit nie vir die skepping van 'n sportbeheerliggaam en sy onderliggende klubs en spanne was nie. Hierdie geïnstitusionaliseerde karakter sedert Maart 1915 was een van die vroegste faktore op die weg van geestelike stabilisering van die gevangenes. Elke sport ondersteuner het geweet wanneer sy span sou speel. Hy het dus in 'n beter georganiseerde wêreld geleef en was daarom minder vatbaar vir geestelike druk (Ketchum, 1965:220,221).

Die waarde van 'n sportterrein vir hul alledaagse lewens het eers na vore gekom toe dit vir byvoorbeeld strafdoeleindes gesluit was. Honderde het dan doelloos rondgedrentel en iets gesoek om die tyd mee te verwyf. Dit was veral vir dié gevangenes wat nie tyd aan studies of lees bestee het nie, die enigste gesonde ontvlugting. Sport was ook vir die toeskouers wat weens wonde, beserings of gestremdhede nie aan sport kon deelneem nie, 'n ontvlugting (*In Ruheleben Camp*, 1915f:15).

Dit vergestalt die wêreld wat hulle vir hulself geskep het. Hulle het 'n netwerk van sosiale aktiwiteite tot stand gebring wat so omvangryk en absorberend was dat die kamp 'n wêreld op sigself geword het – vir baie dié wêreld (Ketchum, 1965:192). Tog kon baie nie die depressie afskud wat met hul inhegtenisname ingetree het nie. Hulle het stadig weggesink in 'n toestand van ongeneesbare swaarmoedigheid. Diesulkes het na twee jaar in die kamp dit steeds onvanpas gevind om vermaak of sport by te woon. Volgens Cohen (1917:110,192) het hulle genot gevind in hul “moping and brooding”. Hulle het die pret- en plesiermakery in die kamp in tye waarin hulle land bedreig word, verdoem (Powell & Gribble, 1919:164,165). Een so 'n karakter in Ruhleben was voor die oorlog 'n hinderniswedrenjokkie. Hy het in hierdie sielsieke toestand verval en gereeld in sy jokkiedrag verskyn, om die renbaan gehardloop en met sy “perd” oor denkbeeldige hindernisse gespring (Ellison, 1918:51).

Die feit dat die meeste mense die gevangenskap as 'n stimulerende ervaring beskryf het en dat relatief min negatief daardeur geraak is, kan toegeskryf word aan die sosiale klimaat in die kampe. Sport, vermaak en studies het veroorsaak dat hulle 'n doelgerigte lewe kon lei en daardeur hulle geestelike integriteit kon behou (Ketchum, 1965:210). 'n Krygsgevangene in, sê maar 'n kamp soos Ruhleben, het 'n paradoksale lewe gelei. Hy was ingeperk én vry. Hy was onder militêre toesig, maar elke dag met vakansie. Hy was onder beheer, maar toegegooi met opsies waaraan hy kon deelneem. Dit was 'n nuwe en besielende ervaring van vryheid. Hulle is uit een sosiale gemeenskap (wêreld) verwyder en het onder moeilike omstandighede daarin geslaag om 'n ander een te skep (Ketchum, 1965:220,229). Hulle het hulle nuwe wêreld so getrou moontlik aan hulle oue ingerig. Kasernes en ander sosiale bymeekaarkom plekke in die kamp is na hulle tuistes vernoem. Saam met sport het dit ook gehelp om 'n gees van kameraadskap te skep (Proctor, 2010:32,231). Percy Close som sy tyd as 'n krygsgevangene soos volg op:

“The experience we had passed through was a grand one, but not one to be wished for again. It made men of some, and brought out all that was good or bad in us; but with every one of us it fathomed the depth of our love for South Africa as our home, the intensity of which we had never before so fully realised.”

(Close, [1916]:312).

Hierdie artikel kan as 'n tipiese voorbeeld dien vir Erving Goffman se “total institution”. 'n Term wat hy al in 1957 geskep het en waarmee hy verwys het na 'n plek waar 'n groot aantal mense vanuit 'n soortgelyke situasie (in hierdie geval die Eerste Wêreldoorlog) vir 'n onbepaalde tydperk van die groter gemeenskap afgesny is en onder bewaking en agter grense 'n formeel geforseerde en geadministreerde lewe moes voer (Goffman, 1968:xiii).

## SUMMARY

Imprisonment occurred on an unprecedented scale during the First World War. An estimated one out of every nine men was in uniform. In Germany alone 2.4 million soldiers had been captured by October 1918. At some stage South Africans were interned in at least 24 of the 174 camps in Germany.

The Ruhleben camp with its more than 4000 British prisoners is an excellent example of how sport served as a lifebuoy for their barbed-wire syndrome. From September 1915 the prisoners of war started establishing a self-governing community. After that Ruhleben

functioned like a little piece of England or small British colony. Playing organised games or sport was so much part of the British tradition that it took root instinctively. Within 24 hours of their arrival a ball was improvised, with which they played. German objections, snow and mud in winter brought an end to these activities, but after March 1915, when the playing field was leased on the racecourse, sport flourished.

*Soccer* was by far the most popular sport and several international and professional players participated. Three leagues helped tremendously to kill time. Initially only soccer was played, as rugby was prohibited. Apparently it was considered too robust a game, yet it did make an appearance later. The main driving force behind it was the South African, Lt. J. Moresby-White. When it became too hot to play soccer, the prisoners of war played *cricket*. The cricketers went to a great deal of trouble to wear flannel trousers, while the umpires wore the traditional long white coat and used official British score books. This, together with certain barracks' noisy procession to the field, accompanied by their mascot, and the applause for each team at the end of a match, made the camp sport so "real" that the participants were able to fulfil their new roles convincingly. *Tennis* was a later addition and no fewer than nine courts were eventually laid out. With 10 professional *golfers* in the camp this sport was also popular and a five-hole course was laid out. Other popular sports and games included athletics, hockey, boxing, physical drill, board games and gambling.

The monotony of camp life led to boredom, which in turn could result in psychological damage. One of the redeeming features of life in the Ruheleben camp, for example, was the well-organised nature of the prisoners' sport. For the unenlightened, it might seem as if they had a most enjoyable time, but these activities were a necessity rather than a luxury. They realised that in order to survive they had to manage the camp as closely as possible in line with their own British traditions. They therefore had to create a little bit of home right in the midst of the enemy. They established a network of social activities that was so comprehensive and absorbing that the camp became a world in itself – for many *the* world.

The fact that most of the people described captivity as a stimulating experience and that relatively few were affected negatively by it, can be attributed to the social climate in the camp. Sport, entertainment and studies helped them to lead a purposeful life and thus retain their mental integrity. This article is illustrative of the classic total institution as defined by Erving Goffman in 1957.

## Erkenning

Hierdie artikel is gegrond op navorsing wat finansiële deur die Nasionale Navorsingstigting (NNS) gesteun is. Enige menings, bevindings, gevolgtrekkings of aanbevelings hierin uitgespreek is dié van die skrywer en die NNS aanvaar dus geen aanspreeklikheid ten opsigte daarvan nie.

## VERWYSINGS

- ANON (1916). "German prison camps". *British Medical Journal*, 1(2881): 420-422, 18 March 1916. [<http://www.jstor.org/stable/25316371>]. Afgelaai op 3 November 2009.
- BIRLEY, D. (1986). Sportsmen and the deadly game. *British Journal of Sports History*, 3(3): 288-310.

- BUCHAN, J. (1920). *The history of the South African forces in France*. London: Thomas Nelson.
- CLOSE, P.L. ([1916]). *A prisoner of the Germans in South-West Africa*. Cape Town: Maskew Miller.
- COHEN, I. (1917). *The Ruhleben prison camp: A record of nineteen months' internment*. London: Methuen.
- DESSON, G. (1917). *A hostage in Germany*. London: Constable.
- DIOCESAN COLLEGE MAGAZINE* (1919). March.
- ELLISON, W. (1918). *Escaped! Adventures in German captivity*. London: William Blackwood & Sons.
- GOFFMAN, E. (1968). *Asylums: Essays on the social situation of mental patients and other inmates* (3<sup>rd</sup>ed.). Chicago, IL: Aldine.
- HARVARD UNIVERSITY LIBRARY, Visual information access: Sir John Masterman Collection of Ruhleben civilian internment camp papers, HOLLIS12512521, "Ruhleben camp sports", records 220-222, 224-229, 248-249, 254-255.
- HOPFORD, W. (1919). *Twice interned: Transvaal 1901-02, Germany 1914-18*. London: John Murray.
- IN RUHLEBEN CAMP* (1915a). No.1, Sunday 6 June.
- IN RUHLEBEN CAMP* (1915b). No.2, Sunday, 27 June.
- IN RUHLEBEN CAMP* (1915c). No.3, Sunday, 11 July.
- IN RUHLEBEN CAMP* (1915d). No.6, 29 August.
- IN RUHLEBEN CAMP* (1915e). No.8, [19?] September.
- IN RUHLEBEN CAMP* (1915f). Xmas number [December].
- JONES, H. (2008). A missing paradigm? *Immigrants & Minorities*, 26(1/2): 19, 20-22.
- KETCHUM, J.D. (1965). *Ruhleben: A prison camp society*. London: Oxford University Press.
- MAHONEY, H.C. (1918). *Interned in Germany*. London: Sampson Low, Marston.
- MAHONEY, H.C. & TALBOT, F.A.[A.] (1917). *Sixteen months in four German prisons: Wesel, Sennelager, Klingelputz, Ruhleben*. London: Sampson Low, Marston.
- ORPEN, N. (1970). *The Cape Town Highlanders, 1885-1970*. Cape Town: The Cape Town Highlanders History Committee.
- POWELL, J. & GRIBBLE, F. (1919). *The history of Ruhleben: A record of British organisation in a prison camp in Germany*. London: W. Collins Sons.
- PROCTOR, T.M. (2010). *Civilians in a world at war, 1914-1918*. New York, NY: New York University Press.
- RUHLEBEN CAMP MAGAZINE, THE* (1916a). No.1, March.
- RUHLEBEN CAMP MAGAZINE, THE* (1916b). No.3, May.
- RUHLEBEN CAMP MAGAZINE, THE* (1916c). No.4, vol.1, August.
- RUHLEBEN CAMP MAGAZINE, THE* (1917). No. 6, June.
- RUHLEBEN CAMP NEWS* (1915). No.1, January.
- RUHLEBEN DAILY NEWS, THE* (1916a). No.108, Friday 3 March.
- RUHLEBEN DAILY NEWS, THE* (1916b). No.252, Tuesday 8 August.
- RUHLEBEN PRISONER OF WAR CAMP [http://www.dcfa.com/articles/RuhlebenCamp.shtml]. Afgelaai op 28 Junie 2011.
- RUHLEBEN PRISONER OF WAR CAMP, Wikipedia. [http://en.wikipedia.org/wiki/Ruhleben\_Prisoner\_of\_War\_Camp]. Afgelaai op 24 Junie 2011.
- RUHLEBEN STORY, THE*. Prisoners U-V [http://ruhleben.tripod.com/id14.html]. Afgelaai op 10 Junie 2010.



- SADF ARCHIVE (South African Defense Force Archive) (1915). Pretoria, DC, Group 2, Box 247a: Miscellaneous no. 12 & 13 (1915).
- SANMMH (South African National Museum of Military History) (n.d.). PAM A.472 (43) POP, Pope-Hennessy: Map of the main prison camps in Germany and Austria.
- SLADEN, D.B.W. (1917). *In Ruhleben: Letters from a prisoner to his mother, with an account of the "university" life, classes, sports, food, accommodation, etc., of the internment camp of British prisoners*. London: Hurst & Blackett.
- SMITH, E.F.R. (2004). Hell could not be worse – Ruhleben Camp 1914-1918. *Family Tree Magazine*, Part One, 20(2): 67-70.
- THE TALLEST MAN.COM, the giant website [<http://www.thetallestman.com/andriesventer.htm>]. Afgelaai op 23 Junie 2011.
- TIMES, THE* (London) (1918). 9 March.
- WALSH, C. (1975). *Mud, songs and blighty: Scrapbook of the First World War*. London: Hutchinson.